

دعا چیست و چه نقشی در زندگی انسان دارد؟

فرهنگ < کتاب - دعا بهترین وسیله ارتباطی مخلوق با خالق است و یکی از روش های تذهیب نفس و جلا یافتن مروارید ذاتی انسان ها؛ دعا ابزاری برای درک بهتر انسانیت است.

«دعا چیست؟ و چه نقشی در زندگی انسان دارد؟ در اصل شناخت دعا بدون توجه به شاخصه های شناخت انسان مقذور نیست. انسان بیشتر از آنکه با جسمش شناخته شود، با طیتتش که در اعمالش متبلور است شناخته می شود.

و در اصل نمود باطنی انسان در ظاهرش تجلی می یابد. پس شناخت انسان بدون شناخت جنبه های بی کران روحی او، از جمله حالات عرفانی، که با راز و نیاز با خالق یکتا حاصل می شود، مقذور نیست. دعا جدی ترین، پاک ترین، و قوی ترین نحوه برقراری ارتباط انسان با خالق مقتدر یکتاست و این ارتباط یعنی تکیه بر قدرت لایزال الهی.

به همین دلیل است، کسانی که توکل قلبی به قدرت الهی دارند، تن به هر پستی و خفتی نمی دهند. این افراد هیچ وقت ناامید نمی شوند و در سخت ترین شرایط به دنبال روزه امید هستند و جالب آنکه در زمانی که هیچ کس امیدی برای نجات این افراد ندارند، ناگاه اتفاقی می افتد که از حد تصور عاقلانه انسان خارج است که به آن اصطلاحاً معجزه می گویند.

تفاوت انسان با سایر موجودات در تفکر و تعقل او نهفته است. تعقلی که با اختیار او می تواند شناخت و معرفت الهی را کسب کند. و شاید ساده ترین راه برای قرب الهی، دعا و راز و نیاز با خدا باشد. دعا بهترین وسیله ارتباطی مخلوق با خالق است و یکی از روش های تذهیب نفس و جلا یافتن مروارید ذاتی انسان ها.

دعا ابزاری برای درک بهتر انسانیت است. همان انسانی که فرشتگان خداوند در مقابل او سجده کردند. دعا تنها ابزار نیست بلکه گفتگویی ست بین عاشق و معشوق. و این راز و نیاز با خالق هستی باید با شناخت باشد تا منجر به معرفت شود و این ممکن نیست مگر آنکه راز و نیازی را که بر زبان جاری می کنیم، با درک کامل باشد.»

حضرت آیت الله جوادی آملی برای درک بهتر مفاهیم قرآن می فرمایند:

بهترین راه برای قرائت همراه با درک و فهم قرآن، اینست که انسان همراه با قرائت سور قرآنی، معانی آن را در ذهن و نظر قرار دهد، و با هر آیه در درون و نهاد خود گفتگو نماید، در آیه عذاب از خداوند طلب مغفرت، و در آیه رحمت از خدای سبحان طلب گذشت کند و بشیر بودن و نظیر بودن خداوند در آیات را مشاهده نماید و از هر مطلبی که قرآن افاده می نماید نکته علمی مربوط به آن را برداشت نماید.

در هنگام تلاوت قرآن با زبان، کلمات از راه گوش به سمع انسان می رسد که معنای آن نیز باید به دل و جان نفوذ کند و اگر دل بسته باشد، معنا به آن نفوذ نمی یابد، قرآن کریم در این مورد می فرماید: « أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا » (سوره محمد آیه ۲۴) آیا در قرآن تدبیر نمی کنند یا بر دلها قفل هایی نهاده شده است / و در آیه دیگر می فرماید: « كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ » (مطففین آیه ۱۴) یعنی، بر قلب های آنها با آنچه کسب کرده اند زنگار نشسته است.

گناه، غفلت و علایق به دنیا، دل را قفل می کند و می بندد و معرف قرآنی در این قلب ها نفوذ نمی کند و انسان باید از راه باز کردن دل و زدودن «رین» و «چرک» از آن، زمینه نفوذ معنا را به جان خود فراهم آورد. چون این زمینه فراهم شود، تلاوت آیات قرآن موجب لذت می شود. فرد با ورود به هر آیه ای اگر مشتمل بر خیرات، معرفت، علم و مانند اینها باشد، نجات از آن را از خداوند طلب می نماید.»

اثرات دعا در زندگی انسان

به گزارش خبرگزاری تسنیم از قم، حجت‌الاسلام والمسلمین سید حسین مؤمنی در جلسه سخنرانی که در دفتر مرحوم آیت‌الله بروجردی برگزار شد با تأکید بر داشتن ارتباط قوی و محکم انسان با خداوند اظهار داشت: یکی از اموری که سبب این ارتباط می‌شود، دعا کردن است.

وی آثار دعا را مورد توجه قرار داد و گفت: انسانی که اهل دعا و ارتباط با خداوند است، دیگر خطوات شیطانی بر او اثر نمی‌گذارد، همچنین انسان با خدا در همه امور بر خداوند توکل کرده و اهل جزع و فزع نیست.

استاد حوزه علمیه قم دعا کردن را عاملی برای استجابات حاجات انسانی بر شمرده و خاطر نشان کرد: ابلیس در پنج مورد نمی‌تواند بر روی انسان تأثیر بگذارد که یکی از این موارد ارتباط انسان با خداوند است اینکه در همه کارها بر خداوند تکیه داشته باشیم.

مؤمنی بیان کرد: برطرف شدن وحشت از انسان یکی از آثار دعا کردن است، انسان مضطر باید دعا کند تا به واسطه دعا هر گونه ترس و وحشتی از او دور شود چرا که انسانی که اهل دعا است، خداوند را بزرگتر از هر چیزی می‌بیند.

وی دفع قضای حتمی خداوند را از دیگر آثار دعا کردن یاد کرد و گفت: از جمله این امور که دفع قضای حتمی می‌کند، پرداخت به موقع وجوهات شرعی از جمله خمس و زکات است چرا که پرداخت آن‌ها سبب ایمن شدن اموال انسان می‌شود.

استاد حوزه علمیه قم زمان و مکان استجابت دعا را مورد توجه قرار داد و گفت: ماه مبارک رمضان و وقت سحر یکی از زمان‌های مناسب استجابت دعا و زیارت امام حسین (ع) زیر قبه از مکان‌هایی است که سبب استجابت دعا می‌شود.

مؤمنی به اصرار در دعا کردن تأکید و خاطر نشان کرد: اصرار در دعا سبب رستگاری انسان شده و بسیاری از بلایا توسط دعا کردن برطرف می‌شود، همچنین دعا سبب برطرف شدن وحشت از انسان می‌شود.

وی بر صبر در مصیبت‌ها تأکید کرد و اظهار داشت: انسانی که اهل جزع در مصیبت نیست و صبر در راه خدا می‌کند خداوند نیز او را از شر شیاطین دور و یاری‌رسان او است.

تأثیر دعا در زندگی انسان چیست؟

ابتدا لازم است به دو نکته اشاره شود:

۱. دعا در اصطلاح اهل شرع گفتگو کردن با حق تعالی به نحو طلب حاجت و درخواست حل مشکلات از درگاه او و یا به نحو مناجات و یاد صفات جلال و جمال ذات اقدس اوست.

۲. انسان دارای دو ساحت و دو بُعد است. ۱- بعد معنوی. ۲- بعد مادی، آثار دعا قسمتی مربوط به بعد معنوی و قسمت دیگر مربوط به بعد مادی است که در بیان آثار دعا به هر دو قسمت اشاره شده است.

با توجه به مطالب فوق می‌گوییم: آنچه که از متون دینی استفاده می‌شود این است که دعا آثار فراوانی در زندگی انسان دارد که به جهت اختصار به چند مورد در ذیل اشاره می‌نماییم:

۱- دعا حالت انس و الفت روح و دل، با ذات خدا است و حصول آرامش و سکون برای نفس می‌باشد، همانند مشتاقی که دوست خود را یافته، از دیدارش خوشحال و از سخنانش لذت

می برد، مشکلاتش را با کمال اطمینان با او در میان گذاشته و پرده از رازهای دل بر می دارد و برای انجام خواسته ها و آمالش از وی یاری می طلبد.

۲- پیامبر اکرم - صلی الله علیه و آله و سلم - فرموده اند: «دعا اسلحه مؤمن و ستون دین و نور آسمانها و زمین است» و یکی از روانشناسان می گوید: «فقدان دعا و نیایش در میان ملتی برابر با سقوط آن ملت است، اجتماعی که احتیاج به نیایش را در خود کشته است معمولا از فساد و زوال مصون نخواهد بود - منتهی باید نیایش را پیوسته و در همه حال انجام داد تا اثر عمیق خود را در انسان همیشه حفظ کند»

۳- علی (ع) می فرمایند: «دعا کلید پیروزی و مفتاح رستگاری است و بهریتن دعا، دعائی است که از سینه پاک و قلب پرهیزگار برخیزد

۴- امام صادق (ع) می فرمایند: «دعا برای برآوردن حوائج ، نافذتر از نوک نیزه است».

۵- دعا باعث ارزش انسان می شود.

۶- امام صادق (ع) فرموده اند: «در نزد خداوند مقاماتی است که بدون دعا کسی به آن نمی رسد».

۷- دعا سبب توسعه بینش و معرفت به مقام ربوبی می شود، چرا که دعاهای رسیده از معصومین - علیهم السلام - همچون دعای عرفه، جوشن کبیر، و... مجموعه ای است از معارف الهی که دقیق ترین اوصاف الهی، از صفات ذات گرفته تا صفات افعال، از توحید ذاتی گرفته تا توحید ربوبی و... در آن تبیین شده است.

۸- دعا سبب پشیمانی از گذشته بد و وسیله عروض حالت انفعال و شرمندگی در درون دعا کننده است.

۹- برخی دعاها عامل تلقین اعتقاد به نبوت و امامت و لزوم رهبری معصومین می شود مانند دعای ندبه و افتتاح و... ۱۰

- دعا تمیز دهنده فضائل و رذائل از یکدیگر، آموزنده اخلاق فاضله، آداب معاشرت، اتصاف به فضائل انسانی و... می شود همچون دعای مکارم الاخلاق.

۱۱ - دعا پدید آورنده بیم و امید در باطن، دعا باعث روح تسلیم در برابر خدا، شجاعت، وسیله دفع آسیب ها و مولد صفت توکل است، خلاصه دعا باعث آرامش، ارتباط با خدا، بیم و امید، شجاعت، معرفت، توکل، ارزش انسان و ... می شود.